

HIGIENSKI UKREPI V TRGOVINAH Z OBLAČILI V ČASU EPIDEMIJE COVID-19

14. 05. 2020

V času epidemije COVID-19 je treba poleg dobre higienske prakse, ki velja za posamezno branžo, upoštevati še dodatne ukrepe, ki jih navajamo v nadaljevanju.

Najpomembnejša pot prenosa novega koronavirusa je preko **izločkov iz dihal** in **preko onesnaženih rok**.

Roke vedno smatramo kot onesnažene, izjema je le neposredno po njihovem umivanju ali razkuževanju.

Z onesnaženimi rokami **prenašamo povzročitelje okužbe nase in na druge osebe ter predmete**, ki se jih dotikamo (npr. kljuke, ročaji, delovni pripomočki, denar...).

Z upoštevanjem vseh navedenih ukrepov bomo zmanjšali možnost za okužbo in s tem ščitili sebe in druge. Za pravilno izvajanje samozaščitnih ukrepov mora vsak prevzeti odgovornost. Popolne varnosti ni.

Splošni ukrepi, ki jih morajo upoštevati vsi - zaposleni in kupci:

- dosledno upoštevanje vseh splošnih ukrepov za zaščito pred okužbo: **Preprečevanje okužbe z virusom SARS-CoV-2:** <https://www.nijz.si/sl/preprecevanje-okuzbe-z-virusom-sars-cov-2019>
- Ukrepi naj bodo izobešeni na vidnem mestu ob vstopu v trgovino, dostopno na:
  - Umivanje rok: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/navodila_higiena-rok_zdrav-stveni-delavci.pdf
  - Higiena kašlja: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/navodila_higiena-kaslja_0.pdf
  - Pravilna namestitvev maske: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/maske2_lektorirano.pdf
- smiselno upoštevanje priporočil za živilske trgovine: **Priporočila za prodajalne in njihove zaposlene ob epidemiji novega koronavirusa SARS-CoV-2:**

<https://www.nijz.si/sl/priporocila-za-prodajalne-in-njihove-zaposlene-ob-epidemiji-novega-koronavirusa-sars-cov-2>

- Prodajalci in kupci morajo biti brez znakov okužbe dihal (npr. nahod, kašljanje, bolečine v žrelu, povišana temperatura).
- Pogosto naj si umivajo ali razkužujejo roke (npr. z razkužilom na osnovi 60 do 80 % alkohola).
- Naj se ne dotikajo obraza, zlasti ne ust, nosu in oči, preden so roke umite ali razkužene.
- Upoštevajo naj higieno kihanja, kašlja.
- Nosijo maske in so dobro seznanjeni s pravilnim načinom nošenja in snemanja mask. Maska mora segati od korena nosu do pod brado, med nošenjem se je ne dotikajo. Masko je treba zamenjati na 2 do 3 ure oz. prej, če se zmoči. Pred uporabo in po odstranitvi maske si je treba temeljito umiti ali razkužiti roke.
- Čim manj se dotikajo različnih predmetov in površin, le toliko, kot je nujno.
- Priporočamo brezstično plačevanje.

Ob upoštevanju vseh zgoraj navedenih ukrepov posebej izpostavljamo naslednje:

1. Nosilci dejavnosti/lastniki, zaposleni:

- Največje število strank v prostoru naj bo skladno s priporočili za živilske trgovine.
- V trgovini mora biti zagotovljena možnost umivanja in razkuževanja rok za zaposlene ter razkuževanja rok za stranke.
- Podajalniki razkužila naj bodo nameščeni na vhodu v trgovino, na več mestih v trgovini ter na izhodu.
- Zaposleni naj nadzirajo, da si stranke ob vstopu v trgovino razkužijo roke in nosijo maske.
- Nadzirajo naj razdaljo med osebami, vsaj 1,5 do 2 metra.
- Na blagajnah naj se namestijo zaščitni zaslони iz stekla pleksi, razen v primerih manjših trgovin, ko prodajalka, ki streže, tudi kasira. Tudi med postopkom na blagajni je treba vzdrževati medosebno razdaljo 1,5 metra.
- Tla pred blagajno naj imajo oznake za čakajoče na dveh metrih.
- Priporočamo, da so obvestila o zaščitnih ukrepih (plakati, infografike...) razobešena na več mestih v trgovini. Priporočamo tudi predvajanje zvočnih opozoril.
- Če opazijo stranko, ki ima prehlad ali kašlja, ga prosijo, da se vrne domov in da v primerih, ko je to mogoče, uporabi možnost dostave na dom.
- Zaposleni naj si pogosto umivajo ali razkužujejo roke (npr. po uporabi telefona, računalnika, blagajne, po prijemanju oblačil, obešalnikov, stojal...)
- Pogosto čistijo ali razkužujejo površine, ki se jih ljudje pogosto dotikajo: kljuke, držala, ročaji, police, pulti, kljuke obešalnikov, stojala za oblačila, blagajna, blagajniški pult, tipke terminala POS...

- Za čiščenje in razkuževanje prostorov naj se smiselno uporabljajo navodila iz dokumenta Priporočila za čiščenje in razkuževanje prostorov izven zdravstvenih ustanov v času epidemije COVID-19:
- <https://www.nijz.si/sl/navodila-za-ciscenje-in-razkuzevanje-prostorov-izven-zdravstvenih-ustanov-v-katerih-se-je-zadrzeval>
- Prostore trgovine je treba stalno in učinkovito zračiti. V primeru mehanskega prezračevanja naj se zrak izmenja le s svežim zunanjim zrakom, brez recirkulacije (kroženja) zraka. (Navodila za prezračevanje prostorov izven zdravstvenih ustanov v času širjenja okužbe COVID-19:
- <https://www.nijz.si/sl/navodila-za-prezracevanje-prostorov-izven-zdravstvenih-ustanov-v-casu-sirjenja-okuzbe-covid-19>).
- Zaposleni naj imajo nekaj mask na zalogi za primer, če pride stranka brez maske.

Pomerjanje oblačil:

V kolikor trgovina omogoča pomerjanje oblačil, je potrebno:

- za vsako stranko razkužiti in učinkovito prezračiti kabino za pomerjanje
- oblačila, ki jih je stranka pomerila in jih ne bo kupila, je treba shraniti ločeno. Če so na oblačilih dodatki iz plastike in kovine (gumbi, zadrge, okrasni dodatki...), je treba te razkužiti. Nato se oblačila ločeno shranijo za 2 dni, preden gredo nazaj v promet*.

V koliko trgovina ne omogoča pomerjanje oblačil, je potrebno:

- če oblačila ne ustrezajo in trgovina omogoča možnost, da jih stranka vrne, jih zaposleni da v čisto polivinilno vrečo in nanjo napiše datum. Če so na oblačilih dodatki iz plastike in kovine (gumbi, zadrge, okrasni dodatki...) te dodatke zaposleni pred deponiranjem v vrečo še razkuži z alkoholnim razkužilom. Nato se oblačila ločeno shranijo za 2 dni. Po dveh dneh gredo lahko spet v prodajo*. O tem naj zaposleni vodi evidenco.

Namesto ločenega shranjevanja 2 dni lahko obleke oziroma tkanine, ki jih je možno obdelati z vročo paro, za namen razkuževanja podvržemo likanju vseh površin s paro oziroma drugačni obdelavi s paro. Pomembno je, da so vsi deli obleke oziroma tkanine temeljito obdelani s paro in da se tkanina na koncu dobro posuši.

Do sedaj znanih podatkov iz literature o preživetju novega koronavirusa na različnih vrstah tkanin je malo. Po nekaterih podatkih virus na tekstilu v laboratorijskih pogojih preživi 1 dan. Če so na oblačilih različni dodatki (gumbi, zadrge, okrasni dodatki...), ki so iz plastike, kovine, je na teh materialih čas preživetja virusa daljši (3 dni). Zato priporočamo razkuževanje teh dodatkov.

*Po do sedaj znanih literaturnih podatkih novega koronavirusa SARS-CoV-2 na tiskarskem in tekstilnem papirju niso zaznali živega 3 ure po inkubaciji(1), na bakreni površini 4 ure(2), na kartonu 24 ur(2), na gladkih površinah, kot so steklo in bankovci, 4 dni(1), na gladkih površinah, kot sta jeklo in plastika, pa 7 dni po inkubaciji(1). Novi koronavirus je preživel v zelo nizkih koncentracijah na površinah iz nerjavečega jekla 2 dni in plastike 3 dni po inkubaciji(2). Stabilnost oziroma infektivnost virusa je bila določena v laboratorijih v optimalnih pogojih in z visokimi začetnimi koncentracijami virusa(1,2). V praksi je zaradi dodatnih faktorjev, kot so dnevna svetloba, nihanja v temperaturi in vlažnosti in nižjih začetnih koncentracij virusa, pričakovati, da je stabilnost manjša kot v imenovanih laboratorijskih študijah(3).

Navedena navodila so podana s higienskega vidika. Natančnejša navodila za posamezna delovna mesta poda pooblaščen specialist medicine dela, ki natančno pozna organizacijski proces in tveganja na posameznih delovnih mestih. Spletna stran medicine dela, dostopna na naslednji povezavi: <https://www.anticovid.zmdps.si/>

2. Kupci

- Nakup naj bo čim krajši, obisk trgovine naj se omeji na le toliko časa, kot je potrebno za načrtovani nakup.
- Ob vstopu v trgovino si razkužimo roke.
- Pravilno nosimo maske.
- Pozorni smo na razdaljo med osebami, vsaj 1,5 do 2 metra.
- Čim manj se dotikamo katerihkoli površin in predmetov, le toliko, kot je nujno.
- Z razkuženimi rokami se dotikamo le tistih oblačil, ki jih nameravamo kupiti.
- Pred izhodom si razkužimo roke.
- Doma:
  - Pralna oblačila pred uporabo operemo z detergentom na najvišji temperaturi, ki jo oblačilo prenese in dobro posušimo. Za ostala oblačila priporočamo, da jih ločeno shranimo za 2 dni, preden jih začnemo uporabljati. Če imajo gumbe, zadržge, okrasne dodatke iz plastike ali kovine, jih shranimo za 3 dni ali te dodatke obrišemo z alkoholom. Namesto shranjevanja pa tkanine, ki jih je možno obdelati z vročo paro, dobro prelikamo. Pomembno je, da so vsi deli obleke oziroma tkanine prelikani s paro in da se tkanina na koncu dobro posuši.
  - Oblačila, ki nam niso prav in imamo možnost, da jih vrnemo, damo v čisto vrečo in vrnemo v trgovino.
  - Po rokovanju z novimi oblačili umijemo roke.
  - Po pomerjanju novih oblačil čez glavo, priporočamo umivanje obraza z milom.

Starejši ljudje in bolniki s kroničnimi nenalezljivimi boleznimi z večjim tveganjem za težji potek bolezni morajo še posebej upoštevati preventivne ukrepe in se dodatno zaščititi. Zato naj te osebe razmislijo o nujnosti in času obiska trgovin, dokler epidemija ne izzveni.

Viri:

- 1.Chin, A. W. H. et al. (2020). Stability of SARS-CoV-2 in different environmental conditions. *The Lancet Microbe*. doi:[https://doi.org/10.1016/S2666-5247\(20\)30003-3](https://doi.org/10.1016/S2666-5247(20)30003-3) *Lancet Microbe* 2020. Published Online April 2, 2020
- 2.Neeltje van Doremalen et al. (2020). Aerosol and Surface Stability of SARS-CoV-2 as Compared with SARS-CoV-1. *The New England Journal of Medicine* (6. april 2020).
- 3. BfR. Nemški Zvezni inštitut za oceno tveganja. Dne 12.5.2020 vzeto s spletne strani: https://www.bfr.bund.de/en/can_the_new_type_of_coronavirus_be_transmitted_via_food_and_objects_-244090.html
- <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/29434116>)
- <https://www.saskatchewan.ca/government/health-care-administration-and-provider-resources/treatment-procedures-and-guidelines/emerging-public-health-issues/2019-novel-coronavirus/re-open-saskatchewan-plan/guidelines/clothing-and-retail-guidelines>.
- <https://www.braunschweiger-zeitung.de/niedersachsen/article228937335/Niedersachsen-Erste-Geschaefte-oeffnen-am-Montag.html>
- https://rp-online.de/wirtschaft/unternehmen/modegeschaefte-lagern-kleider-nach-der-anprobe-zum-schutz-vor-corona-in-quarantaene_aid-50191809
- https://www.chip.de/news/Einkaufen-im-Laden-bei-HundM-Mango-Zara-und-Co.-Das-aendert-sich-jetzt-fuer-alle-Kunden_182629540.html
- <https://www.rtl.de/cms/in-geschaeften-shoppen-waehrend-corona-kann-ich-mich-beim-kleidung-anprobieren-anstecken-4525596.html>
- <https://www.affaritaliani.it/cronache/coronavirus-negozi-abbigliamento-sanificazione-vestiti-provati-e-gel-in-cassa-667793.html>.
- <https://www.fashionmagazine.it/market/negozi-a-prova-di-covid-sanificazione-dei-vestiti-e-gel-alle-casse-allo-studio-lo-shopping-nella-fase-2-105080>
- <https://www.tp24.it/2020/04/22/economia/italia-coronavirus-le-nuove-regole-per-negozi-di-abbigliamento-turismo-cultura/148417>
- <https://eu.greenvilleonline.com/story/news/local/2020/04/23/coronavirus-sc-retailers-upstate-main-streets-make-adjustments-they-reopen/3005940001/>